

## บทที่ 2

### วาระคดีที่เกี่ยวข้อง

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นสถาบันหนึ่งที่มีบทบาทและหน้าที่ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเด็กให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความต้องการของสังคมและท้องถิ่น โรงเรียนจะจัดมวลประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ให้แก่เด็กได้ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ หากโรงเรียนขาดความสัมพันธ์กับชุมชนในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ ประสบการณ์ที่เด็กได้รับมิใช่มีอยู่เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น ยังมีอยู่ในที่อื่น ๆ อีก เช่น บ้าน วัด โรงงาน สถานที่ต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในชุมชนนั้น ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนประถมศึกษาับชุมชนจึงเป็นความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นใกล้ชิดกันอย่างมาก โรงเรียนประถมศึกษาจึงควรยึดหลักในการให้และการรับความร่วมมือจากชุมชนในทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนประถมศึกษาับชุมชน

#### ความหมายของโรงเรียนและชุมชน

##### ความหมายของโรงเรียน

โรงเรียน คือ สถาบันแห่งหนึ่งของชุมชน แหล่งที่ให้การเรียนรู้ประสบการณ์ทางการศึกษาแก่สมาชิกของชุมชน (สุมน อมรวิวัฒน์, 2524)

โรงเรียน คือ หน่วยของสังคมที่ทำหน้าที่แรกและหน้าที่หลักในการให้การศึกษอบรมอย่างเป็นระบบแก่สมาชิกของสังคม แต่ในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่รองและหน้าที่เสริมในการรักษาสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี ค่านิยมอื่น ๆ ด้วยพร้อมกันไป (ไพฑูรย์ สินลาวัฒน์, 2526)

Stanley ได้ให้ความหมายของคำว่าโรงเรียนว่า เป็นสถาบันซึ่งก่อตั้งโดยสังคมด้วยวัตถุประสงค์ที่จะเตรียมผู้เยาว์ให้มีส่วนร่วมในสังคม ลักษณะพื้นฐานของโรงเรียนตัดสินโดยสังคมที่โรงเรียนนั้นให้บริการอยู่ (อ้างถึงใน รัตนา ตุงคสวัสดิ์, 2528)

โรงเรียน คือ สถาบันที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เป็นที่รวมเอาชนวัยเดียวกันให้ได้เรียนรู้ปฏิบัติ ผูกอบรมให้รู้จักการอยู่ร่วมกัน (ปรีชา นิพนธ์พิทยา, 2524)

ภิญโญ สาธร (2519) กล่าวว่า โรงเรียนมีหน้าที่ให้บริการทางการศึกษาอบรม เป็นตัวแทนของสังคมในการที่จะต้องรับภาระในด้านสวัสดิการของชุมชน ทำงานใกล้ชิดกับประชาชน รับผิดชอบ คอยช่วยเหลือดูแลให้ความรู้แนะนำในด้านสุขภาพอนามัย การสาธารณสุข เพื่อความปลอดภัยของชุมชนโดยให้การศึกษาผ่านนักเรียน หรือให้การศึกษาโดยตรงแก่ผู้ปกครอง

โดยสรุป โรงเรียน หมายถึง สถาบันที่ให้การศึกษาแก่สมาชิกในชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงได้แก่ การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน กับบุตรหลานของสมาชิกในชุมชน ทางอ้อม ได้แก่ การจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียนแก่ผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น

#### ความหมายของชุมชน

ชุมชน คือ อาณาบริเวณแห่งหนึ่งที่มีคนจำนวนหนึ่งมาอาศัยอยู่ร่วมกัน เป็นเวลานานมีความผูกพันต่อสถานที่นั้น มีจารีตประเพณี มีความคิดเห็นและความเชื่อไปในทางเดียวกัน ใช้สาธารณสถานและสถาบันต่าง ๆ ร่วมกัน สามารถร่วมแรงร่วมใจกันทำกิจกรรมอันใดอันหนึ่งได้สำเร็จ (สุนน อมรวิวัฒน์, 2524)

ชุมชน หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ตั้งอยู่เป็นที่ เป็นทาง มีขอบเขตเดียวกับ  
ผู้คนในสังคมนั้น พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความสนใจร่วมกัน  
มีแนวพฤติกรรมเป็นอย่างเดียวกัน (ไพฑูริย์ เครือแก้ว, 2506)

โดยสรุป ชุมชน หมายถึง กลุ่มชนซึ่งอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นเวลานาน  
นานในอาณาบริเวณเดียวกัน มีขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ความคิดเห็น  
ความเชื่อเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน

ดังนั้น โรงเรียนซึ่งเป็นสถานการศึกษาที่ตั้งขึ้น เพื่อตอบสนองความ  
ต้องการของสังคมและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จะดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ  
ได้ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชน โรงเรียนและชุมชน  
จึงต้องมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดและเป็นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

#### ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ทำหน้าที่หลักในการให้การศึกษา  
อบรมอย่าง เป็นระบบแก่เด็ก เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม  
โรงเรียนจะทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่เด็กได้ครบทุกสิ่งทุกอย่างนั้นย่อมเป็นไปไม่ได้  
ถึงแม้จะเป็นที่ทอมนรับกันว่า การศึกษา คือการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก  
ประสบการณ์ที่เด็กควรได้รับมิใช่มีอยู่เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังมีอยู่ในที่  
อื่น ๆ ในชุมชนอีกมาก ชุมชนจึงมีส่วนให้ประสบการณ์ที่เป็นรากฐานทางขนบ  
ธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และเจตคติแก่เด็ก ดังนั้น โรงเรียนจะต้องได้  
รับความร่วมมือจากชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้ตรง  
ตามความต้องการของชุมชน และเหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม  
รวมทั้งสอดคล้องกับหลักการของระบอบประชาธิปไตย ที่ให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วม  
ในการจัดการศึกษาอีกด้วย โดยถือว่าโรงเรียนเป็นของประชาชน จัดดำเนิน

การโดยประชาชน และเพื่อประชาชน โรงเรียนจึงต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และทำประโยชน์ให้กับชุมชน ในขณะที่เด็วกันก็เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนช่วยพัฒนากิจกรรมของโรงเรียนอีกด้วย

สุพิชญา ชีระกุล (2522) ได้ให้ความหมายของความสัมพันธระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ว่า หมายถึง การบริหารโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ การติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน การร่วมกำหนดความมุ่งหมายและนโยบายของโรงเรียน ตลอดจนการร่วมมือพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนเพื่อชุมชน หรือหมายถึงวิธีการหรือหนทางที่โรงเรียนใช้ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น

วิไลวรรณ วิทจรณ์ (2525) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึงกระบวนการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้ผู้ปกครอง นักเรียน และประชาชนเข้าใจการดำเนินงานและความต้องการของโรงเรียน ในขณะที่เด็วกันก็จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ทางการศึกษา ผู้ปกครอง และผู้เสียภาษีอื่น ๆ ตัดสินใจถูก ต้องการให้โรงเรียนพัฒนาเด็กอย่างไร

สุวัฒน์ มุทขเมธา (2524) ให้ความหมายว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น มีความสำคัญและจำเป็นมาก โรงเรียนต้องพยายามสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น โรงเรียนจะให้การศึกษาแก่เด็กและชุมชน โดยไม่พิจารณาถึงพื้นฐานเดิมของเด็กและชุมชนนั้นย่อมนั้นย่อมเป็นไปไม่ได้ จะต้องให้การศึกษาและพัฒนาจากพื้นฐานเดิมที่เขา มีอยู่

ธีระ รุญเจริญ (2525) กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น สถาบันและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ เกือบข้อมมีความสำคัญ และมีประโยชน์ต่อโรงเรียนมากในการเป็นสื่อกลางในการสร้างความสัมพันธ์ให้โรงเรียนและชุมชนมีจุดหมายเดียวกัน โดยการพัฒนาคนให้เป็นคนดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างมีความสุข



กิติมา ปรีดีดิถ (2532) กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนหมายถึงกระบวนการในการวางแผน การควบคุม การประสานงาน การจัดบุคลากร และเผยแพร่ความรู้ต่อชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนและโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อมกัน

โดยสรุป ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงหมายถึงกระบวนการที่โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์ และมีผลกระทบซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา ผลกระทบของโรงเรียนต่อชุมชนคือ การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีผลต่อคุณภาพของบุคคลในชุมชน ส่วนผลกระทบของชุมชนต่อโรงเรียนคือ ในการจัดการศึกษาจะได้ผลอย่างไรขึ้นอยู่กับความร่วมมือ และการสนับสนุนของชุมชน ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงเป็นไปในลักษณะที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ร่วมมือกัน เพื่อให้การศึกษาค่าเงินไปได้ด้วยดี

### ความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันหนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่พัฒนาสังคมและในขณะเดียวกันสังคมก็ต้องมีหน้าที่ที่จะต้องคอยช่วยเหลือและพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาที่เป็นโรงเรียนจะดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ จำต้องอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชน ดังนั้น จึงมีผู้กล่าวถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้

ยนต์ ชุ่มจิต (2528) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่

1. โรงเรียนเป็นแหล่งฝึกอบรมคน
2. โรงเรียนเป็นแหล่งเลือกสรรคนให้ชุมชน
3. โรงเรียนเป็นแหล่งรวมศิลปศาสตร์สาขาต่าง ๆ
4. โรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรม
5. โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชน

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2525) ได้ให้เหตุผลถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งรวมวิชาการสาขาต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในด้านการเรียนรู้ของคนในชุมชน
2. เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งผลิต พัฒนา และคัดเลือกสมาชิกที่ดีให้กับชุมชน
3. เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน
4. เพราะโรงเรียนเป็นศูนย์รวมของชุมชน กิจกรรมและบริการต่าง ๆ เกิดขึ้นที่โรงเรียน
5. เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยผลิตวิชาการใหม่ ๆ ให้ชุมชน
6. เพราะโรงเรียนตั้งขึ้นและอยู่ได้จากรายได้ภาษีอากรและการสนับสนุนจากประชาชน
7. เพราะโรงเรียนต้องการความสนับสนุนและอุปถัมภ์ในด้านต่าง ๆ จากประชาชน

สนานจิตร์ สุนทรทรัพย์ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่า จำเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะชุมชนชนบท ซึ่งครูเป็นเสมือนทรัพยากรทางสมองของชุมชน ทำหน้าที่ผลิตคนให้สนองความต้องการของชุมชน เป็นผู้รู้ซึ่งจะให้คำปรึกษาหารือในสิ่งที่เป็นปัญหาของชุมชน ทรัพยากรในโรงเรียนสามารถเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โรงเรียนก็มองชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรทั้งในด้านคน วัสดุ เงิน และแรงงานในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

สุภรณ์ ศรีพหล และกล้า ทองขาว (2526) ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับ ความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนแหล่งคัดเลือกคนให้ชุมชน โรงเรียนตั้งขึ้นตามความต้องการของชุมชน จึงมีหน้าที่รับผิดชอบคนให้มีความรู้
2. โรงเรียนเป็นแหล่งพัฒนาคนให้ชุมชน โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคม และสามารถเปลี่ยนแปลง และหล่อหลอมพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามความต้องการของสังคมได้มาก
3. โรงเรียนเป็นแหล่งรวมสาขาวิชาต่าง ๆ จึงพร้อมที่จะจัดสิ่งแวดล้อมให้มีคุณค่าแก่นักเรียนก่อนออกไปเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน
4. โรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรม มีหน้าที่ฟื้นฟูและรักษาเพื่อให้อาวชนเข้าใจความเป็นมาของประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ
5. โรงเรียนเป็นศูนย์อบรมของชุมชน โดยให้บริการอาคาร และสถานที่เป็นที่ประชุม หรือประกอบพิธีต่าง ๆ ได้
6. โรงเรียนและชุมชนมีจุดหมายเดียวกัน คือ พัฒนาคนให้เป็นคนดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

สุวัฒน์ มุทขเมธา (2524) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดังนี้

1. การศึกษาในโรงเรียนสัมพันธ์กับบุคคลในชุมชน เพราะโรงเรียนให้การศึกษาแก่นักเรียนซึ่งมาจากชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ และนักเรียนนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียนต้องสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นรวมทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครองของนักเรียนเองด้วย บุคคลในชุมชนก็จะดำรงชีวิตตามนักเรียนด้วย จึงถือว่าโรงเรียนให้การศึกษาแก่บุคคลในชุมชนโดยทางอ้อมนั่นเอง

2. เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม คือ ให้ประชาชนยอมรับว่าสถานศึกษา หรือโรงเรียนเป็นสถาบันของชุมชน เป็นสิ่งที่มีค่าของทุกคน เพราะโรงเรียนจะช่วยทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนดีขึ้น ดังนั้นประชาชนในชุมชนย่อมมีความรู้สึกในความเป็นเจ้าของร่วมกัน และยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือโรงเรียน ซึ่งอาจจะเป็นเงิน วัสดุสิ่งของ แรงงาน ตลอดจนการให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโรงเรียน

3. ทำให้ครู ผู้ปกครอง และประชาชน ในชุมชนมีความเข้าใจอันดีต่อกัน ถ้าโรงเรียนกับชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กัน จะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น โรงเรียน และครูถูกกล่าวหา หรือถูกตำหนิในสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่เป็นเหตุผล

4. เพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มคนที่เป็นปัญหาต่อการจัดการศึกษา ซึ่งในสภาพความเป็นจริงแล้วแต่ละแห่งในชุมชนมักจะมีผู้ที่ไม่เข้าใจการศึกษา ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน นอกจากนี้ยังไม่ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนอีกด้วย ดังนั้น การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้

5. เพื่อปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชน เพราะการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์กับชีวิตจริงของชุมชน จึงต้องอาศัยความร่วมมือ การนำเอาทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชนมาใช้ และต้องให้ผู้เรียนนำสิ่งที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปใช้และเผยแพร่แก่ชุมชนได้

6. เพื่อให้ทรัพยากรของชุมชนให้เป็นประโยชน์ เพราะในชุมชนมีทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ บุคคล สถาบัน และวัฒนธรรมพื้นบ้านมากมายด้วยกัน ทรัพยากรเหล่านี้ย่อมจะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนได้

7. ทำให้โรงเรียนเกิดความรู้และเข้าใจชุมชนดีขึ้น ทั้งในด้านสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของชุมชน ทั้งนี้เพื่อที่จะให้โรงเรียนร่วมแก้ปัญหา โดยปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสม



ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว จะเห็นได้ว่าโรงเรียนนั้นจะ แยกตัวออกจากชุมชนไม่ได้ โรงเรียนจำเป็นต้องมีความผูกพันกับชุมชนมาก ใน ลักษณะการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียน กับชุมชนนั้น จะขจัดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ให้หมดไป และยังเป็นการจูงใจ ให้ชุมชนมาช่วยในการจัดการศึกษาให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ดังนั้น การสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น จึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ในระดับประถมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ ตลอดจนบุคคลในท้องถิ่น จะต้องร่วมมือร่วมใจกันเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน เพื่อพัฒนาการศึกษาอัน เป็นเป้าหมายสำคัญต่อผู้เรียนซึ่งจะออกไปเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนต่อไป

#### ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ 2 ทางคือ โรงเรียนและชุมชนมีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้และเป็นผู้รับ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงขึ้นอยู่กับการดำเนินการ เพื่อให้โรงเรียน สามารถแสดงบทบาทของการให้การสนับสนุนแก่ชุมชน และการรับความร่วมมือ ช่วยเหลือจากชุมชนได้อย่างเต็มที่

สุภรณ์ ศรีพหล และกล้า ทองขาว (2526) กล่าวถึงขอบข่ายงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ การรู้จักชุมชน การนำชุมชน เข้ามาสู่โรงเรียน การให้บริการชุมชน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมความ สัมพันธ์

ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2536) ได้เสนอขอบข่ายงานความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การให้บริการ ชุมชน การร่วมกิจกรรมของชุมชน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของ โรงเรียน และการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น

กรมสามัญศึกษา (2532) ได้กำหนดขอบข่ายงานบริหารโรงเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน
3. การให้บริการชุมชน
4. การเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน
5. การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน
6. การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

Sergiovanni and others (1992) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 7 ประการ คือ

1. การช่วยให้ชุมชนเข้าใจถึงการดำเนินงานของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการศึกษา การให้บริการทางการศึกษาก่อชุมชน
2. การช่วยให้ชุมชนเข้าใจในแผนการศึกษาของโรงเรียน
3. การส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้าใจชุมชนของตน
4. การช่วยให้ชุมชนเข้าใจในศักยภาพของชุมชน
5. การทำงานร่วมกับผู้บริหาร ตัวแทนของหน่วยงานอื่น ๆ ในการบริการชุมชน การช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน การให้บริการที่โรงเรียนทำได้โดยร่วมมือกับองค์กรอื่นในชุมชน
6. การชี้แจงให้บุคลากรในโรงเรียนเข้าใจถึงสภาพของชุมชน
7. การประเมินนโยบายและแผนงานการพัฒนาชุมชนในส่วนที่โรงเรียนเกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527) ได้กล่าวถึงงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีขอบข่ายครอบคลุมงาน ดังแผนภูมิและสาระต่อไปนี้

## แผนภูมิแสดงขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน



ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทั้ง 7 ด้านที่นำเสนอเป็นกรอบแนวคิดนั้น ได้นำเสนอเพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษา กับชุมชน ในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร ในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อันจะช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานได้สะดวกยิ่งขึ้นในข่าของงานนี้อาจพิจารณาจากกิจกรรมต่อไปนี้

- 1.1 การประชุมผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงการปฏิบัติงานของโรงเรียน
- 1.2 การทำจุลสาร หรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่
- 1.3 การจัดป้ายประกาศเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียน
- 1.4 การพบปะเยี่ยมเยียนในวาระที่เหมาะสม

2. การให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนตามกำลังความสามารถที่โรงเรียนจะดำเนินการได้ เช่น

- 2.1 การให้บริการทางวิชาการ
- 2.2 การให้คำแนะนำ หรือการปรึกษาหารือในกิจกรรมของชุมชน
- 2.3 การให้บริการอาคารสถานที่ หรือวัสดุอุปกรณ์

3. การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ของชุมชนเท่าที่โรงเรียนมีความสามารถ และอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้ กิจกรรมในข่าของงานนี้ที่โรงเรียนควรปฏิบัติมีหลายอย่าง คือ

- 3.1 การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประเพณีท้องถิ่น เช่น กิจกรรมทางศาสนา
- 3.2 การเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น หรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์
- 3.3 การร่วมงานอื่น ๆ ของท้องถิ่น หรือของบุคคลตามวาระอันควร

4. การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น โดยดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น เช่น

- 4.1 การให้ครูมีส่วนร่วมในการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน
- 4.2 การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนในกลุ่มและชุมชน
- 4.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน เช่น การตอบปัญหาชิงทุนการศึกษา การแข่งขัน หรือการประกวดต่าง ๆ
- 4.4 การจัดตั้งกลุ่ม หรือชมรมศิษย์เก่า หรือสมาคมครูและผู้ปกครอง

5. การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสเชิญชวน หรือหาทางให้บุคคลในชุมชนได้เข้าร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น

- 5.1 การเชิญประชาชนมาร่วมในกิจกรรมงานวันเด็ก วันแม่ หรือวันสำคัญอื่น ๆ ของโรงเรียน
- 5.2 การเชิญบุคคลในท้องถิ่นที่มีความรู้ ความสามารถ มาเป็นวิทยากรในโรงเรียน
- 5.3 การให้บุคคลในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา

โรงเรียน โดยการช่วยเหลือด้านแรงงาน หรือวัสดุอุปกรณ์

6. การวางแผนกำหนดคนโฮบาย ทิศทาง และเป้าหมายของโรงเรียน โดยชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดคนโฮบาย ทิศทาง และเป้าหมายในการศึกษาของชุมชน ตามที่ชุมชนต้องการ เช่น

- 6.1 การให้ชุมชนเสนอหลักสูตรที่เหมาะสมในการใช้ในท้องถิ่น
- 6.2 การเผยแพร่ความรู้และความคิดใหม่ ๆ จากตัวแทนในชุมชน
- 6.3 การเสริมความรู้ในด้านอาชีพจากชุมชน



7. การให้บริการด้านทรัพยากรแก่โรงเรียน โดยชุมชนให้การสนับสนุนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรบุคคลในชุมชนในการนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของการศึกษาของชุมชนอย่างแท้จริง เช่น

7.1 การเชิญผู้ปกครองที่มีความรู้ ความถนัดในด้านต่าง ๆ มาเป็นวิทยากร

7.2 การขอบริจาควัสดุ อุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ ให้แก่โรงเรียน

7.3 การเรียนรู้จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ๆ

โดยสรุป การจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษานั้น ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความสำคัญและจำเป็นมาก โรงเรียนจะต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชน และให้การสนับสนุนแก่ชุมชนในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้โรงเรียนจัดการศึกษาได้ตรงกับความต้องการของชุมชน และเหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม โรงเรียนจะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์กับชุมชน และทำประโยชน์ให้กับชุมชน ในขณะที่เดียวกันก็เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและช่วยเหลือนำพัฒนาโรงเรียนด้วย

#### การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน

โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาที่สำคัญของชุมชน โรงเรียนไม่สามารถตั้งอยู่หรือดำรงอยู่อย่างเอกเทศได้โดยไม่มีความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนต้องอาศัยความร่วมมือสนับสนุนช่วยเหลือจากชุมชน ความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่สามารถเกิดขึ้นได้เองโดยอัตโนมัติหรือเกิดขึ้นโดยบังเอิญได้ แต่ขึ้นอยู่กับโรงเรียนที่จะพัฒนาเสริมสร้างอย่างไรที่จะทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้การปฏิบัติงานสะดวกมากขึ้น โรงเรียนจะต้องเน้นในด้านความสัมพันธ์ของบุคคลต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน การปฏิบัติตนต่อกันตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะจัดดำเนินการให้ชุมชนเกิดความเชื่อถือ ศรัทธา

และความผูกพันต่อโรงเรียน โดยมีวิธีการปฏิบัติและกิจกรรมที่ควรจัดทำในการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน

ในการเผยแพร่ข่าวสารการดำเนินงานของโรงเรียนนั้น จะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เพราะบุคคลเหล่านี้จะมีส่วนในการสร้างประชาคมของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน ชุมชนจะมีทัศนคติที่ดีหรือเลวต่อโรงเรียนขึ้นอยู่กับการทำงานของบุคลากรภายในโรงเรียน และเราจะทำอย่างไรที่จะทำให้บุคคลเหล่านี้เป็นตัวกลางที่จะอธิบายนโยบายการทำงานทางด้านการศึกษาของโรงเรียนในทางที่ดี กล่าวถึงเหตุการณ์และเรื่องราวต่าง ๆ ของโรงเรียนในทางที่ดีให้ประชาชนได้ทราบ

ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดหรือหัวหน้าสาขาวิชา ครู พนักงานเจ้าหน้าที่เสมียนคนงาน ภารโรงในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่ง of ชุมชน จะต้องพบและเกี่ยวข้องกับบุคคลต่าง ๆ ถ้าบุคลากรของโรงเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน ก็ย่อมถ่ายทอดเรื่องราวในทางที่ดีของโรงเรียนให้ชุมชนฟัง และในทางตรงกันข้าม ถ้าเกิดความขัดแย้งแตกความสามัคคีไม่ร่วมมือ ก็จะกล่าวถึงโรงเรียนในทางร้ายไปสู่ชุมชน

นักเรียน ศิษย์เก่า และสมาคมศิษย์เก่า เป็นส่วนหนึ่งที่จะเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ ของโรงเรียนให้กับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทราบถึงเหตุการณ์ทั้งด้านดีและด้านเลวของโรงเรียน โรงเรียนจะได้รับการสนับสนุนจากศิษย์เก่า ผู้ปกครอง และชุมชนมากขึ้นขึ้นอยู่กับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนปฏิบัติต่อนักเรียนและศิษย์เก่าที่จบไปแล้ว ชุมชนจะพิจารณาโรงเรียนว่าดีหรือไม่ก็โดยฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ของนักเรียนขณะที่กำลังเรียนและที่จบไปแล้ว เรื่องที่เด็กจะพูดก็มีเรื่องเกี่ยวกับตัวครู การให้ที่บ้านของครู การปฏิบัติตนของครูในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ครูและระเบียบต่าง ๆ ของโรงเรียน ประสบการณ์ของนักเรียนที่ได้รู้จักครูใหญ่กับพนักงานในสำนักงาน พยาบาลโรงเรียน ห้องอาหาร คนงานภารโรง และคนขับรถ ฯลฯ และสิ่งเหล่านี้ก็จะประทับใจ และฝังอยู่ในความรู้สึกของเด็กเมื่อเขาได้จบไปจาก

โรงเรียนแล้ว ดังนั้น ทางโรงเรียนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสำรวจและแก้ไขสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้ให้ดี เพื่อที่จะได้ทำให้เด็กเหล่านี้ได้เกิดความรักใคร่โรงเรียนและช่วยเผยแพร่ชื่อเสียงของโรงเรียนไปในทางที่ดี (นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์, 2530)

การเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียนที่สำคัญซึ่งฝ่ายโรงเรียนควรจัด

มีหลายประเภท เช่น

1. สร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในหมู่ครูโดยอาศัยแผนกประชาสัมพันธ์โรงเรียน
2. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน และครู
3. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ครู กับผู้ปกครองของนักเรียนให้เกิดขึ้น
4. จัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครูให้เป็นศูนย์ประสานงานไมตรีสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและครู
5. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน หรือประชาชนทั่วไปในท้องถิ่น โดยพยายามให้โรงเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นกิจกรรมทั่วไป กิจกรรมศาสนา และกิจกรรมประเพณีของท้องถิ่น
6. จัดตั้งคณะกรรมการประชาชนขึ้นเพื่อให้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ
7. จัดตั้งสมาคมต่าง ๆ ของชุมชนขึ้นตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยให้โรงเรียนเป็นที่ตั้งสมาคมเหล่านั้น
8. จัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า สมาคมเกี่ยวกับการศึกษา สมาคมเกี่ยวกับครู และสมาคมเกี่ยวกับกิจกรรมหอนใจต่าง ๆ สำหรับประชาชน

9. จัดสิ่งต่อไปนี้ให้กลายเป็นสื่อโหมตรีสัมพันธ์กับประชาชน คือ

- ก. กิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน
- ข. สิ่งพิมพ์และเอกสารต่าง ๆ ของโรงเรียน
- ค. สื่อมวลชนเช่นหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์
- ง. อุปกรณ์โสตทัศนศึกษา
- จ. กิจกรรมและบริการพิเศษต่าง ๆ ของโรงเรียน

10. จัดรายการต่าง ๆ ของโรงเรียนทั้งในด้านการศึกษา การอาชีพ และการหย่อนใจให้ประชาชนได้มีส่วนมาร่วมรับประโยชน์โดยตรงบ้างตามสมควร (ภิญโญ สาธร, 2519)

ดังนั้น ผู้ปกครองจึงเป็นส่วนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ซึ่งประชาชนในชุมชนนั้นอาจจะไม่ได้เป็นผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนนั้น ก็ได้ โรงเรียนจึงจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียนส่วนหนึ่ง ด้วย ซึ่งแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียนนั้น โรงเรียนต้องอาศัยตัวนักเรียนเป็นสื่อกลางในการสร้างความสัมพันธ์

วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองนักเรียนอาจทำได้ดังนี้ (วิไล ตั้งจิตสมคิด, 2528)

1. การจัดการประชุมผู้ปกครอง ในการจัดการประชุมเป็นการเผยแพร่ข่าวสารการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อชี้แจงการปฏิบัติงานของโรงเรียน เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากในปัจจุบัน เนื่องจากโรงเรียนจะต้องได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากผู้ปกครอง โรงเรียนต้องการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงงานของโรงเรียน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานบางอย่างของโรงเรียน การให้ผู้ปกครองได้รู้เรื่องราว เข้าใจเรื่องโรงเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองสนับสนุนให้ความร่วมมือ การยอมรับความคิดเห็นข้อเสนอแนะของกันและกันมาปรับปรุงงานจึงจำเป็นมาก โรงเรียนต้องรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบอยู่เสมอ ผู้ปกครองทุกคนอยากเห็นความเจริญก้าวหน้าของบุตรหลานของตน การแสดงออกในทางที่ดีของ



นักเรียนให้ปรากฏแก่ผู้ปกครองนั้น เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ผู้ปกครองรับรู้ด้วยความพอใจและชื่นชมยินดี โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และประชาชนเข้าช้ชมกิจการ ศึกษา สังเกตการทำงานการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนโดยการ ทำหนังสือเชิญผู้ปกครองและประชาชนผู้สนใจเข้าร่วมงานวางแผนร่วมทำงาน เข้าช้ชมกิจการของโรงเรียนในโอกาสต่าง ๆ และโรงเรียนต้องเปิดใจให้กว้างพร้อมที่จะรับคำติชม และข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากผู้ปกครองและประชาชนมีกิจกรรมต่าง ๆ มากมายที่ผู้ปกครองและหน่วยงานต่าง ๆ ของชุมชนสามารถให้ความร่วมมือสนับสนุนโรงเรียนได้ นับตั้งแต่ช่วยเหลือสนับสนุนทางกำลังกาช กำลังความคิด วัสดุอุปกรณ์ และกำลังทรัพย์ เช่น

- เป็นกรรมการร่วมในงานต่าง ๆ
- เป็นผู้ช่วยเหลือควบคุมดูแลนักเรียนในเรื่องความปลอดภัย

ในการเดินทาง ความปลอดภัยในสถานศึกษาและความปลอดภัยในชุมชน

- ให้ความร่วมมือในการจัดอาหารและบริการอาหารแก่

นักเรียน

- ให้ความร่วมมือในการบริจาควัสดุอุปกรณ์การสอนและ

การกีฬา

- ช่วยการสอนเป็นครูพิเศษตามความถนัดและความสามารถ

ของแต่ละบุคคล เช่น ช่วยสอนดนตรี นาฏศิลป์ การงาน การฝีมือ เป็นต้น

- ช่วยเหลือในห้องสมุด ในห้องพยาบาลของโรงเรียน

- ช่วยเหลือในการจัดสวน ทำแผนผัง ปรับปรุงสิ่งแวดล้อม

และบริเวณโรงเรียน



2. การจัดทำจุลสาร สิ่งพิมพ์ เพื่อเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียน ในการจัดสิ่งพิมพ์นั้น โรงเรียนต้องพิจารณาถึงความร่วมมือของชุมชนที่จะรับรู้ ข่าวสารต่าง ๆ เหล่านั้นด้วย ฉะนั้น รูปแบบ วิธีการ ตลอดจนภาษาที่ใช้เป็นสิ่ง สำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้สิ่งพิมพ์นั้นได้รับผลตามที่ต้องการ การจัดทำหนังสือ สิ่งพิมพ์ แผ่นปลิว หนังสือเป็นรายเดือน รายภาคเรียน หนังสือประจำปีหรือสิ่งพิมพ์ในรูปแบบอื่น ใดตามความเหมาะสม และความสามารถของสถานศึกษาแต่ละแห่ง จะเป็นการ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนและผู้ปกครองทราบ การใช้สื่อมวลชนต่าง ๆ ให้ เป็นประโยชน์ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ยิ่งเป็นสื่อสารมวลชนท้องถิ่นยิ่ง ได้ผลดียิ่งขึ้น การใช้ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ป้ายนิเทศของหมู่บ้าน การ จัดป้ายนิเทศของโรงเรียนขึ้นไว้ที่ใดที่หนึ่งซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน หรือที่ที่ ประชาชนสนใจหาอ่านทำความเข้าใจได้ง่าย การทำสื่อใด ๆ ก็ตามต้องคำนึงถึง ความสะดวกรวดเร็ว ความสามารถที่ชุมชนจะทำความเข้าใจได้ด้วย

การเผยแพร่ข่าวสารการดำเนินงานของโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน และการเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียนนั้น ได้มีการศึกษาวิจัยในสาระดังกล่าว สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

สะอาด พรหมน้อย (2524) ได้ทำการศึกษาการจัดประชาสัมพันธ์ของ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุดรดิษฐ์ พบว่าการจัดประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน ประถมศึกษาตามความคิดเห็นของครูใหญ่ ครู และประชาชน โดยเรียงลำดับตาม ความสำคัญไว้ว่า โรงเรียนควรจะให้ความสำคัญการจัดการประชาสัมพันธ์ ด้าน การสร้างความสัมพันธ์อันดีของบุคลากรในโรงเรียนเป็นอันดับแรก และด้านที่ให้ความ สำคัญลำดับถัดไปคือ ด้านความสัมพันธ์กับนักเรียนและศิษย์เก่า ด้านความ สัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ด้านการใช้กิจกรรมนักเรียน งานประจำปี และ บริการของโรงเรียน ด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคลและสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ และอันดับสุดท้ายคือด้านการใช้เอกสารสิ่งพิมพ์และสื่อมวลชน

ขณะศักดิ์ รอดเมฆ (2527) ได้ทำการศึกษาการจัดกิจกรรม  
 ประชาสัมพันธ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขต  
 การศึกษา 6 พบว่ากิจกรรมประชาสัมพันธ์โรงเรียนที่เคยปฏิบัติมาก ตามความ  
 คิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ ได้แก่ กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน  
 และศิษย์เก่า และการจัดกิจกรรมนักเรียนและบริการชุมชนของโรงเรียน

ทัศนีย์ คีนตัก (2529) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของครูในการ  
 เผยแพร่ข่าวสารประชาสัมพันธ์แก่ประชาชนในชุมชนชนบท พบว่า บทบาทที่  
 เป็นจริงของครูผู้สอนประชาสัมพันธ์ในการเผยแพร่ข่าวสารประชาสัมพันธ์แก่  
 ประชาชนในชุมชนชนบทมีไม่มากนัก ข่าวสารที่เผยแพร่มากที่สุด คือแนะนำให้  
 ประชาชนไปหาแพทย์เมื่อเห็นว่ามีอาการเจ็บป่วย และบทบาทที่คาดหวังของครู  
 ผู้สอนประชาสัมพันธ์ ในการเผยแพร่ข่าวสารประชาสัมพันธ์แก่ประชาชนใน  
 ชุมชนชนบทตามที่เสนอแนะของครูผู้สอนประชาสัมพันธ์ ผู้บริหารโรงเรียน และครู  
 วิชาการโรงเรียนมีไม่มากนัก ข่าวสารที่ครูผู้สอนประชาสัมพันธ์และครูวิชาการ  
 โรงเรียนคาดหวังว่าควรเผยแพร่มากที่สุด คือแนะนำให้ประชาชนไปหาแพทย์  
 เมื่อเห็นว่ามีอาการเจ็บป่วย ส่วนข่าวสารที่ผู้บริหารคาดหวังมากที่สุด คือสนับสนุน  
 ให้ประชาชนรู้จักทำงานเลี้ยงชีพ มีศีลธรรม คุณธรรมควบคู่กันไปเพราะเป็น  
 ปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ดังนั้น การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนนั้น  
 จะเห็นได้ว่าการจัดประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดมาก  
 ที่สุดในการเผยแพร่ข่าวสาร ซึ่งมีความสำคัญกับโรงเรียนในการที่จะทำให้ชุมชน  
 รู้จักโรงเรียนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของ  
 โรงเรียนจึงเป็นกระบวนการโมดรีสัมพันธ์สองทาง (A TWO - WAY PROCESS)  
 คือโรงเรียนเป็นทั้งผู้ให้และเป็นทั้งผู้รับความคิดเห็นต่าง ๆ ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ  
 ประชาชนในชุมชน

## การให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชน

โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมในชุมชน จัดตั้งขึ้นได้โดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน ดังนั้น โรงเรียนจึงต้องให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนตามกำลังความสามารถของโรงเรียน เช่น การให้ใช้อาคารสถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้เมื่อชุมชนมีงานบางอย่าง การให้ความรู้ความคิดในการประกอบอาชีพหรือความรู้ทั่วไป การบริการด้านแรงงาน โดยคณะครู อาจารย์ คนงานภารโรง และนักเรียน การให้บริการห้องสมุดของโรงเรียน

การให้บริการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ของโรงเรียนแก่ชุมชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้เป็นอย่างดี เพราะประชาชนจะได้มีโอกาสใช้อาคารสถานที่หรือเข้ามาโรงเรียนได้โดยไม่ถูกหวงห้าม การที่ประชาชนไม่กล้าเข้าในสถานที่ของโรงเรียน จะทำให้โรงเรียนเห็นห่างจากประชาชน ดังนั้น โรงเรียนควรบริการสถานที่ของโรงเรียนแก่ชุมชน โดยบริการในสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. เปิดโอกาสให้ใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนในการจัดงานต่าง ๆ เช่น ประชาชนอาจจะขอใช้หอประชุมจัดงานมงคลสมรส หรือจัดงานชุมนุมต่าง ๆ เป็นต้น
2. เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้อาคารสถานที่เพื่อการประชุม เช่น ผู้ใหญ่บ้านอาจจะขอใช้อาคารสถานที่เพื่อประชุมประชาชนในหมู่บ้าน เป็นต้น
3. จัดบริการห้องสมุดแก่ประชาชนในชุมชน คือบริการให้ประชาชนมาใช้ห้องสมุด มาอ่านหนังสือในห้องสมุดได้ และทางโรงเรียนอาจบริการห้องสมุดในวันเสาร์-อาทิตย์ เพื่อให้ประชาชนได้มาอ่านหนังสือพิมพ์หรือหนังสืออื่น ๆ ได้
4. เปิดโอกาสให้ใช้สนามกีฬาของโรงเรียนในการออกกำลังกายเล่นกีฬาต่าง ๆ เพราะในชุมชนมักไม่มีสนามกีฬานอกจากในโรงเรียนเท่านั้น ถ้าหากโรงเรียนได้บริการก็จะช่วยให้ประชาชนได้ออกกำลังกาย ทำให้ร่างกายแข็งแรงยิ่งขึ้น

5. ให้ประชาชนในชุมชนใช้ห้องพยาบาล เพราะบางชุมชนห่างไกลจากสถานอนามัยมาก ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนที่เจ็บป่วยได้รับการพยาบาล เช่น เกิดบาดแผลเล็ก ๆ น้อย ๆ ท้องเดิน ปวดศีรษะ เป็นต้น (กิติมา ปรวีดีติก, 2532)

สุพิชญา ชีระกุล (2522) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของการให้การศึกษากับประชาชนว่าสามารถทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ทั้งสายสามัญ สายอาชีพ และในรูปกลุ่มสนใจ เพื่อประชาชนจะได้มีโอกาสศึกษาแล้วเรียน ส่วนทางอ้อมคือวิทยาการที่นักเรียนได้รับและได้เรียนจากโรงเรียนจะสะท้อนไปถึงผู้ปกครอง ทำให้ผู้ปกครองได้รับความรู้และประโยชน์จากการศึกษาแล้วเรียนของเด็ก นอกจากนี้ชุมชนอาจได้รับความรู้จากบทความทางวิชาการที่ครูเขียนลงในวารสารหรือหนังสือพิมพ์ การจัดรายการทางวิทยุหรือโทรทัศน์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ตลอดจนการจัดรายการพิเศษต่าง ๆ เช่น การบรรยาย การอภิปราย การแสดง การฉายภาพยนตร์ เพื่อเผยแพร่และเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ประชาชนในชุมชน

ภิญญา สาขร (2526) ได้ให้แนวคิดว่าการบริการชุมชนอาจทำได้ในรูปแบบของการบริการทางด้านการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการ โดยให้ประชาชนใช้ห้องสมุดของโรงเรียน การจัดสอนหรือบรรยายพิเศษแก่ประชาชนตามโอกาสอันควร

สุภรณ์ ศรีพหล และกล้า ทองขาว (2526) ได้เสนอวิธีให้บริการทางการศึกษากับชุมชน ได้แก่ การให้บริการอาคารสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องใช้ การเผยแพร่ข่าวสารและวิชาการแก่ชุมชนและการจัดโครงการหลักสูตรระยะสั้น

การให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชน ซึ่งจะทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการบริการนั้น โรงเรียนเป็นผู้ให้บริการโดยจัดการบริการในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในด้านวิชาการ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และได้มีการศึกษาวิจัยในสาระดังกล่าว สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้



สัจด์ มิตกิตติ (2525) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริการชุมชนของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย พบว่าผู้บริหาร ครู เกษตรกร และผู้ไม่ใช่เกษตรกร มีความต้องการต่อการบริการชุมชนของ โรงเรียนมัธยมศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ครูมีความต้องการในการให้บริการ ด้านวิชาการในระดับมากที่สุด ส่วนผู้บริหาร เกษตรกร และผู้ที่ไม่ใช่เกษตรกร มีความต้องการในการให้บริการในระดับมาก ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ เกษตรกร และผู้ไม่ใช่เกษตรกรมีความต้องการให้บริการชุมชนในระดับมาก ด้านสังคม วัฒนธรรม โภชนาการและอนามัย การบริการช่วยเหลือกิจกรรมชุมชนโดยเฉลี่ย ทุกกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการให้และรับบริการในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุด คือชุมชนส่วนใหญ่อยู่ห่างไกลโรงเรียน ไม่มีความคล่องตัวในการให้บริการ โดยเฉพาะด้านอาคารสถานที่ เพราะเป็นการบริการที่ชุมชนจะต้องเข้ามาติดต่อกับโรงเรียน ในขณะที่การบริการในด้านวิชาการ สุขภาพ อนามัย การช่วยเหลือชุมชน และด้านศิลปวัฒนธรรมนั้น โรงเรียนสามารถออกไปบริการชุมชนได้

ฝ่ายติดตามและประเมินผล กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา (2525) ได้ทำการศึกษาการให้บริการชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาในส่วนภูมิภาคประจำจังหวัด ให้บริการชุมชนในด้าน การบำรุงสถานที่สาธารณะมากที่สุด การร่วมพิธีกรรมทางศาสนาของท้องถิ่นให้ บริการในระดับมาก ส่วนการบริการในด้านการศึกษาและการส่งเสริมการ ประกอบอาชีพของประชาชนให้บริการในระดับปานกลาง ส่วนโรงเรียนมัธยมศึกษา ระดับอำเภอและตำบลในส่วนภูมิภาคให้บริการชุมชนในด้านส่งเสริมการ ประกอบอาชีพของประชาชนในระดับมากที่สุด การบำรุงรักษาสาธารณสถานและ การให้การศึกษาแก่ประชาชนในระดับมาก ส่วนปัญหาอุปสรรคในการบริการชุมชน คือการขาดงบประมาณในการดำเนินการ วัสดุอุปกรณ์ในการอำนวยความสะดวก แก่ชุมชน ท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ไม่เหมาะสมกับการบริการในบางลักษณะ เพราะ มีหน่วยงานอื่นรับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้ว



นิยม รอดเนียม (2530) ได้ทำการศึกษาความต้องการของประชาชนในการรับบริการชุมชนและให้การสนับสนุนโรงเรียนมัธยมศึกษา : การศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ความต้องการในการรับบริการชุมชน และการให้การสนับสนุนโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่มีความต้องการในเรื่องเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพมากที่สุด โดยเฉพาะในเขตบริการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตชนบทมีความต้องการอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างมาก สำหรับความต้องการรองลงมา คือด้านศิลปวัฒนธรรมจะเห็นว่าประชาชนในแต่ละโรงเรียนมีความต้องการอยู่ในเกณฑ์มากเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมและศาสนา ส่วนในด้านการศึกษา ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการช่วยเหลือกิจกรรมชุมชน และด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์ ประชาชนในแต่ละโรงเรียนมีความต้องการอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างมาก แต่ในด้านการช่วยเหลือกิจกรรมชุมชนจะอยู่ในลำดับสุดท้ายของความ ต้องการ ส่วนในด้านการสนับสนุนโรงเรียนนั้นมีความต้องการอยู่ในลำดับค่อนข้างน้อย

สรุปได้ว่าการให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนนั้น โรงเรียนจะให้การบริการทางด้านวิชาการแก่ชุมชน เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถให้แก่ชุมชนหรือทางด้านอาคารสถานที่ ด้านสุขภาพอนามัย ฯลฯ จะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างทัศนคติของประชาชนในชุมชนให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง ดังนั้น โรงเรียนจึงจำเป็นต้องจัดบริการในด้านต่าง ๆ ที่ชุมชนต้องการ เพราะจะเป็นภาพลักษณ์ที่ดีที่ชุมชนให้ความเชื่อถือและเกิดความศรัทธาต่อโรงเรียน

### การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ของชุมชน

ในชุมชนแต่ละแห่งอาจมีชมรมหรือสมาคมต่าง ๆ ที่ดำเนินกิจกรรม เพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพของชุมชนและทำประโยชน์ต่าง ๆ แก่ชุมชน โรงเรียนควร สนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรของโรงเรียนได้เข้าเป็นสมาชิกของชมรมหรือ สมาคมต่าง ๆ เหล่านั้น ในเมื่อพิจารณาเห็นว่าผลงานของชมรมหรือสมาคมนั้นจะ เป็นประโยชน์อย่างแท้จริงแก่ส่วนรวมของชุมชนและประเทศชาติ ในบางครั้ง โรงเรียนอาจเป็นผู้ริเริ่ม กระตุ้นให้ชุมชนจัดตั้งชมรมขึ้นหรืออาจเป็นผู้นำในการ จัดตั้งเสียเองในระยะแรก ๆ ก็ได้ ถ้าพิจารณาเห็นว่าการจัดตั้งชมรมเช่นนั้นเป็น สิ่งจำเป็นและมีประโยชน์อย่างแท้จริงแก่ชุมชน (วิล ดิงจิตสมคิด, 2528)

ดังนั้น การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ของชุมชนนั้น โรงเรียนมีส่วนสนับสนุนเกี่ยวข้องด้วยเป็นอย่างมากในทุก ๆ ด้าน โดยมีครู และบุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้ให้คำแนะนำหรือประสานงานขอความร่วมมือ จากหน่วยงานหรือบุคคลที่มีความรู้โดยตรงย่อมจะทำให้เกิดผลดีกว่า ตลอดจน การใช้สถานที่ของโรงเรียนเป็นแหล่งสาธิตวิชาชีพแก่ประชาชน โดยแบ่งเป็น ด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ การที่ชุมชนจะมีความสามารถทาง เศรษฐกิจจะต้องรู้จักที่จะเป็นผู้บริโภค ผู้ผลิตและรู้จักถอดอม ประกอบอาชีพให้ เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น สามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือ จากสังคมภายนอก ซึ่งโรงเรียนสามารถช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชนได้ โดย

1. ปรับปรุงความเป็นอยู่และภาวะเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้น โดยเผยแพร่ความรู้ความสามารถเทคนิควิธีใหม่ ๆ ในวิชาชีพ และให้การศึกษา ในด้านอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เช่น การสอนความรู้ด้านการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ และอุตสาหกรรมในครอบครัว ฯลฯ

2. ช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชนได้ในลักษณะของการให้เนื้อหา  
 ในบริเวณโรงเรียนเป็นที่สาธิตการเกษตร สาธิตการเลี้ยงไก่ สาธิตแปลงพืชผัก  
 ฯลฯ (ชนิดา รัชชพลเมือง, 2526)

3. แนะนำจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ จัดตั้งสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน  
 หรือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาให้การอบรมอาชีพแก่ชุมชน

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจุบันนี้สภาพสังคมไทยกำลังอยู่ใน  
 ระยะของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยมีสาเหตุมาจากการมุ่งพัฒนา  
 เศรษฐกิจของประเทศจากพื้นฐานเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม การรับเอา  
 ความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การขยายตัวทางการศึกษาและ  
 การพัฒนาการเมือง การปกครองส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของบุคคล  
 ในสังคมต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย ประกอบกับการที่ระบบข่าวสารและการติดต่อ  
 สื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก กระแสวัฒนธรรมต่าง ๆ ภายใต้อิทธิพลของ  
 ความต้องการที่จะทันสมัยและก้าวหน้าอย่างขาดการเลือกสรรให้สอดคล้องกับ  
 รากฐานเดิมของวัฒนธรรมไทย (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2533)  
 จึงเปลี่ยนแปลงไป การถ่ายทอดและพัฒนาวัฒนธรรมในโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ  
 โดยโรงเรียนจะต้องมีบทบาทต่าง ๆ ด้วยการสอดแทรกวัฒนธรรมในกิจกรรม  
 การเรียนการสอน รวมทั้งเผยแพร่ความรู้ไปสู่ประชาชนด้วยดังต่อไปนี้

1. จัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมการศึกษานันทนาการ  
 ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ,  
 2527)

2. ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน  
 โดยเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสังคมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย ทั้ง  
 ในด้านคุณค่า คุณประโยชน์ อันจะทำให้เด็กเรียนและประชาชนรู้จักสังเกต คิด  
 เปรียบเทียบ วิพากษ์วิจารณ์ เพื่อที่จะได้มีแนวความคิดที่ถูกต้อง เปลี่ยนแปลง  
 ความคิดจากโบราณมาสู่ยุคปัจจุบันโดยไม่เป็นการหักหาญบังคับกดขี่ แต่ให้

โอกาสเลือกและพิจารณาขอรับสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งควรจะพิจารณาว่าสิ่งใดควรรับหรือไม่ควรรับ แล้วนำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพสังคม (ชนิตา รัชพลเมือง, 2526)

3. เป็นผู้นำชุมชนในการไปร่วมกิจกรรมของชุมชน โรงเรียนควรให้นักเรียนได้สัมผัสกับวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้นด้วยการลงมือปฏิบัติ พาไปทัศนศึกษาและจัดตั้งหอวัฒนธรรมหรือมุมวัฒนธรรมขึ้นในโรงเรียน เพื่อรวบรวมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ (สิทธิชัย ชาติานิติ, 2524)

ด้านสุขภาพอนามัย ในสังคมไทยปัจจุบันยังขาดคุณภาพชีวิตในส่วนที่ถือว่าเป็นมาตรฐานการครองชีพขั้นมูลฐาน (นิพนธ์ คันทเสวี, 2525) และเครื่องชี้ภาวะสังคมได้ก็คือ การที่ประชาชนจะไม่เป็นโรคขาดอาหาร มีสภาพร่างกายที่แข็งแรง มีเครื่องนุ่งห่มหรือเครื่องใช้สอยตามความจำเป็นที่สะอาดปลอดภัย มีการรักษาโรคประจำท้องถิ่นในราคาที่เหมาะสม ดังนั้น กิจกรรมด้านการส่งเสริมอนามัยของชุมชนหรือที่เรียกว่าเป็นกิจกรรมด้านสาธารณสุขมูลฐาน ได้แก่ การรักษาสุขภาพ การส่งเสริมโภชนาการ การสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม การจัดทำน้ำสะอาด การอนามัยแม่และเด็ก การวางแผนครอบครัว การเสริมภูมิคุ้มกันโรค การควบคุมโรคระบาดในท้องถิ่น การรักษาโรคง่าย ๆ ที่พบบ่อย ๆ และการจัดหายาไว้ใช้ในชุมชน (บัญชา เขียวชะอม, 2524) ซึ่งในการส่งเสริมกิจกรรมด้านนี้ โรงเรียนสามารถปฏิบัติได้ดังนี้

1. ให้ความรู้พื้นฐานทางการศึกษาและสาธารณสุขที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต
2. ปลุกฝังค่านิยมและสุนทรีย์แก่นักเรียนในทางปฏิบัติที่จะนำไปเผยแพร่แก่ผู้ปกครอง
3. จัดโครงการอาหารกลางวัน
4. จัดบริการอนามัยโรงเรียน



5. เป็นผู้นำในการพัฒนาความสะอาดของชุมชนในโอกาสสำคัญ

6. ช่วยประสานงานกับบุคลากรและหน่วยงานทางด้านอนามัย

### สาธารณสุข

ด้านการเมืองการปกครอง หน้าที่ที่มีความสำคัญและจำเป็นในการที่โรงเรียนควรจะได้เข้าไปมีบทบาทช่วยเหลือให้นักเรียนและประชาชนในชุมชนได้มีความรู้ในสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ประชาชนเกิดการหลงผิดจากการได้รับการโฆษณาชวนเชื่อจากผู้ที่ไม่หวังดีต่อประเทศชาติ คือการให้ความรู้ที่ถูกต้องด้านการเมือง การปกครอง โดยเฉพาะการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งโรงเรียนควรมีบทบาทในการเสริมสร้างความคิดให้ประชาชนได้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ สิทธิในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญและสำนึกในการมีส่วนร่วมต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนส่งเสริมให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงโรงเรียนและหมู่บ้านของตน สำหรับการทำงานร่วมกันอันจะนำไปสู่การสร้างสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ให้ตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ (วิไล ตั้งจิตสมคิด, 2528)

ทิพาพร วรณประภา (2525) ได้เสนอวิธีการที่โรงเรียนจะสามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนด้านการเมืองการปกครองไว้ดังนี้

1. เป็นผู้นำท้องถิ่นในด้านการแนะนำให้เข้าใจระบอบการปกครองประชาธิปไตย
2. สอดแทรกและเสริมสร้างให้นักเรียนรู้จักการปกครองระบอบประชาธิปไตย
3. สอนกลไกทำงานและระเบียบบริหารราชการให้นักเรียนได้เรียนรู้
4. จัดกิจกรรมเสริมแก่เยาวชนในท้องถิ่นและประชาชนในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย



### 5. ครูเป็นที่ปรึกษาสภาตำบล

### 6. ช่วยประสานงานระหว่างประชาชนกับหน่วยราชการ

การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ของชุมชน ซึ่งมีหลายรูปแบบในการจัดกิจกรรมในด้านต่าง ๆ เช่นด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ด้านสังคม วัฒนธรรม ด้านสุขภาพอนามัย และด้านการเมืองการปกครอง เพื่อกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยมีวิธีการในการติดต่อร่วมมือกับชุมชน ให้เหมาะสมกับชุมชน ได้มีการศึกษาวิจัยในสาระดังกล่าว สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

อนงค์ศิริ วิชาลัย (2525) ได้ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพะเยา พบว่า เกี่ยวกับการปกครองและการประชุมโรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดให้มีการอบรมหน้าเสาธงตอนเช้าก่อนเข้าห้องเรียน การประชุมทุก ๆ วันศุกร์สัปดาห์ โดยจัดครูเวรผลัดเปลี่ยนกันอบรม การพบปะนักเรียนก่อนเริ่มเรียนและก่อนกลับบ้านของครูประจำชั้น บางโรงเรียนมีการจัดตั้งสภารักเรียน เพื่อดูแลความเรียบร้อยในโรงเรียน การจัดตั้งสภานักเรียนมีคณะกรรมการนักเรียนปกครองกันเอง ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรม พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาในด้านงบประมาณที่ใช้ดำเนินการ โรงเรียนขาดอุปกรณ์และสถานที่ที่จะจัดกิจกรรมขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถพิเศษ

สุรพล จิตต์อำไพ (2527) ได้ศึกษารูปแบบของกิจกรรมโรงเรียนประถมศึกษาที่จัดกิจกรรมดีเด่นของกิจกรรม 6 รูปแบบคือ ด้านการเรียนการสอน ด้านการเกษตร ด้านการสหกรณ์ ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านการบริการเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน พบว่า

1. หลักการสำคัญที่ทำให้โรงเรียนสามารถจัดทำกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยได้ดีเด่น ได้แก่ การที่ครูเข้าใจหลักการประชาธิปไตย มีความอดทนในการฝึกให้นักเรียนมีวินัยและความรับผิดชอบในตนเองและกลุ่มอื่นเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของประชาธิปไตย

2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน สามารถจัดได้ทั้งในโรงเรียนขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก เพียงแต่จะมีความแตกต่างของรูปแบบในการจัดบางลักษณะของกิจกรรมเท่านั้น

3. ลักษณะการบริหารกิจกรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการดำเนินงานเพราะก่อนที่จะสามารถให้นักเรียนมีวิถุญาณประชาธิปไตย ลักษณะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูจะต้องเป็นประชาธิปไตยเสียก่อน

4. ลักษณะของการจัดกิจกรรมมี 4 แบบ คือกิจกรรมสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย กิจกรรมนักเรียนด้านการปกครองโดยใช้สภานักเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมประชาธิปไตย และเสนอแนะว่ากิจกรรมการส่งเสริมประชาธิปไตยแก่นักเรียนเป็นกิจกรรมที่ควรจัดเพื่อเป็นการฝึกฝนให้นักเรียนทำงานเป็นกระบวนการกลุ่ม สามารถช่วยครูในการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ได้ทุกกิจกรรม เป็นการลดภาระลดเวลาของครู และสามารถทำให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมได้ดีเด่นโดยง่าย

สรุปได้ว่าการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ของชุมชนนั้น ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนต้องมีจุดประสงค์ที่สำคัญในอันที่จะให้การศึกษากับนักเรียนและประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ให้รู้จักหน้าที่และภารกิจต่าง ๆ ด้วยตนเองให้มากที่สุด ด้วยวิธีการศึกษารูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์กับนักเรียนได้มากที่สุด บุคคลในชุมชนก็จะเกิดความเชื่อใจในโรงเรียน ให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ตามที่โรงเรียนต้องการ

## การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น

การให้บริการที่โรงเรียนทำได้โดยร่วมมือกับองค์กรอื่นในชุมชน เนื่องจากโรงเรียนมีความพร้อมทั้งด้านสถานที่และบุคลากร โรงเรียนจึงควรเป็น ศูนย์พัฒนาชุมชน โดยแสวงหาความร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการให้บริการนอกเหนือจากการบริการทางการศึกษา ในการร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นของชุมชน โรงเรียนต้องมีจุดหมายและแผนงานที่ชัดเจนเช่นเดียวกัน โรงเรียนจะจัดอะไรไปเผยแพร่เพื่อประโยชน์อะไรเป็นสิ่งที่โรงเรียนต้องพิจารณา การนำหน่วยงานอื่นเข้ามาร่วมแสดงผลงาน จัดนิทรรศการในโรงเรียนนับเป็นสิ่งสำคัญและมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการกระตุ้นครู นักเรียนให้มีความกระตือรือร้น เกิดความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ปรับปรุงผลงานของตน พัฒนางานของตน ทำให้ครู นักเรียนและบุคลากรของโรงเรียนเข้าใจชุมชนดีขึ้น นับเป็นการศึกษาชุมชนด้วย วิธีที่ดีและประหยัด ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้าใจโรงเรียนดีขึ้นด้วย การที่ โรงเรียนร่วมจัดนิทรรศการและแสดงผลงานในโอกาสต่าง ๆ ของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความร่วมมือกับชุมชน และประชาสัมพันธ์โรงเรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ การให้หน่วยงานอื่นเข้ามาช่วยด้วยนั้น เป็นการให้การศึกษากับประชาชนได้อย่างดียิ่ง และทำให้ชุมชนเลื่อมใสศรัทธาให้ความร่วมมือต่อโรงเรียนยิ่งขึ้น ชุมชนเห็นความสำคัญของโรงเรียนในฐานะเป็นสถาบันสำคัญของชุมชนด้วย (วิไล ตั้งจิตสมคิด, 2528)

พิสิฐ พิษณานนท์ (2527) ให้แนวคิดว่า นอกจากหน้าที่ในการให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาและอบรมแล้วโรงเรียนควรมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมด้วย โดยโรงเรียนเป็นศูนย์กลางสำหรับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน

สุภรณ์ ศรีพหล (2526) กล่าวถึงการที่โรงเรียนให้การสนับสนุนช่วยเหลือการพัฒนาชุมชน โดยจัดโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และสอดคล้องกับแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ ตลอดจนการเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาเหล่านั้น

กิติมา ปรีดีดิถ (2532) ให้ความเห็นว่าโรงเรียนเป็นศูนย์พัฒนาชุมชน เพราะมีความพร้อมทั้งสถานที่และบุคลากร โรงเรียนควรทำหน้าที่เป็นศูนย์หรือผู้ประสานงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เช่น อาจประสานงานกับหน่วยราชการเพื่อสำรวจอนามัยของชุมชน และให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพของประชาชนในชุมชน ได้แก่ การสำรวจโรคภัยไข้เจ็บของประชาชน การหุงต้ม การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ ความสะอาดในบ้านเรือนเพื่อปรับปรุงอนามัยของประชาชนต่อไป

Sergiovanni and others (1980) เสนอว่า บุคลากรในโรงเรียนควรทำงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานบริการชุมชน ได้แก่ กลุ่มสนใจด้านร่างกาย จิตใจ สุขภาพอนามัย หน่วยสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานส่งเสริมอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนของชุมชน

การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น โรงเรียนจะมีกิจกรรมที่เข้าไปมีบทบาทกับหน่วยงานอื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม ลักษณะกิจกรรมจะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในลักษณะของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้มีการศึกษาวิจัยในสาระดังกล่าว สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

สนานจิตร์ สุคนชทรัพย์ (2525) กล่าวว่าองค์การที่โรงเรียนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ องค์การที่เป็นกลุ่มบุคคลในท้องถิ่น ทั้งที่เป็นกลุ่มที่จะมีผลต่อการศึกษาโดยตรงถ้ารู้จักนำมาใช้ และกลุ่มที่จะมีผลต่อการศึกษาโดยทางอ้อม เช่น กลุ่มผู้นำแม่บ้านอาจช่วยโรงเรียนจัดทำโครงการอาหารกลางวัน กลุ่มเยาวชน สตรี อาจช่วยในการเลี้ยงดูเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็ก กลุ่มผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ช่วยโรงเรียนแก้ปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่งสามารถแก้ไขได้โดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่น นอกจากนั้นยังมีกลุ่มที่จะช่วยในการพัฒนาอาชีพ เช่น



กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มพืชไร่ กลุ่มอุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้สามารถจะช่วยโรงเรียนได้ทั้งในด้านที่เป็นวิทยากรให้โรงเรียน ช่วยโรงเรียนแก้ปัญหาเกี่ยวกับการสอน โดยลงมือปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆ ในขณะที่เดียวกันโรงเรียนหลายแห่งก็สามารถสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่ม องค์กรทางราชการและเอกชน โดยให้ใช้บุคลากรของโรงเรียนเป็นวิทยากร และใช้อาคารสถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้ของโรงเรียนเพื่อการจัดกิจกรรมขององค์กรเหล่านั้นด้วย

นี่ สตะเวทิน (2525) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของครูในการเผยแพร่ข่าวสารเรื่องการรักษาความสะอาด การศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอโกทรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าครูในอำเภอโกทรกพระส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่ครูจะออกไปมีบทบาทในชุมชน ครูส่วนใหญ่เคยแนะนำแก่ประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพและอนามัยอยู่บ้าง เช่น แนะนำให้ไปหาแพทย์เมื่อเจ็บป่วย แนะนำเรื่องปลูกผักปลอดยา ให้คำแนะนำเรื่องการวางแผนครอบครัว การรักษาความสะอาดบ้านเรือนและชุมชน การรับประทานอาหารตามหลักโภชนาการ

สรุปได้ว่า โรงเรียนในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งของชุมชน ซึ่งมีความพร้อมทั้งด้านบุคลากรและอาคารสถานที่ โรงเรียนควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนหรือเป็นผู้ประสานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเป็นผู้ติดต่อขอความช่วยเหลือและให้ความร่วมมือแก่องค์กรต่าง ๆ และสถาบันทางศาสนาในท้องถิ่น เช่น โรงพยาบาล วัด สถานีตำรวจ สถานีอนามัย หน่วยปราบปรามยาเสพติด ธนาคาร โรงงานอุตสาหกรรม ชมรม สโมสรต่าง ๆ หน่วยงานส่งเสริมอาชีพ ในการพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานอื่นจัดขึ้น



### การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

การจัดโปรแกรมและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน มีความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์และสร้างความร่วมมืออันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน โรงเรียนจะต้องระลึกเสมอว่าโปรแกรมที่ดีจะต้องเป็นการสื่อสารสองทาง และต้องเปิดโอกาสให้มีการประชาสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนต้องใช้วิธีการต่าง ๆ ในการที่จะให้ชุมชนรู้และเข้าใจการดำเนินงานของโรงเรียน เข้าใจจุดหมายและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อชุมชนจะได้มีโอกาสให้ความร่วมมือ สนับสนุนเสนอแนะให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในเวลาเดียวกัน ในการจัดโปรแกรมและกิจกรรมต่าง ๆ นั้น โรงเรียนต้องคำนึงถึงความต้องการของชุมชนด้วย โดยการนำประชาชนในชุมชนเข้ามาทำกิจกรรมในโรงเรียน ซึ่งได้แก่จัดงานการแสดงของนักเรียนในโอกาสที่สำคัญแล้วเชิญผู้ปกครองและประชาชนมาชม จัดสมาคมครูผู้ปกครอง จัดการแข่งขันกีฬาระหว่างครูกับประชาชนในชนบท เชิญวิทยากรในท้องถิ่นมาบรรยายให้นักเรียนฟังและเชิญประชาชนในท้องถิ่นเข้ามาเป็นคณะกรรมการต่าง ๆ ของโรงเรียน (พิสิฐ พิชฌานนท์, 2530)

การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนอาจสร้างได้ด้วยวิธีการดังนี้

1. เชิญบุคคลภายนอกมาเป็นวิทยากรในบางโอกาส เพื่อส่งเสริมความรู้ให้กับเด็ก ในชุมชนมักมีผู้มีความรู้ ความสามารถแขนงต่าง ๆ อาศัยอยู่บุคคลเหล่านั้นโรงเรียนต้องหากทางเชิญมาบรรยาย หรือสาธิตบ้างในบางโอกาส
2. แต่งตั้งบุคคลภายนอกเป็นกรรมการปรับปรุงอาคารสถานที่ของโรงเรียน ช่วยจัดหาที่ดินสำหรับขยายโรงเรียน หรือใช้จ่ายในการก่อสร้างอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น ค่าขลุ่ยเลื่อน

3. เอกสารและวัสดุพิมพ์ต่าง ๆ โรงเรียนอาจได้จากชุมชน เพราะในชุมชนมีเอกสารเกี่ยวกับการอนามัย ชาวต่าง ๆ ประกาศ แถลงการณ์ คำโฆษณา คำแนะนำเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของชุมชน ตลอดจนหนังสือพิมพ์ รายวัน รายสัปดาห์ รายปักษ์ และรายเดือน เอกสารและวัสดุสิ่งพิมพ์เหล่านี้ บางอันยังเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาอยู่มาก

4. วัสดุทัศนอุปกรณ์ ได้แก่ วัสดุต่าง ๆ ที่สามารถทำให้ได้ยินเสียง และได้เห็นด้วยตา เช่น จานเสียง วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องอัดเสียง รูปภาพ แผนภูมิ ของจำลอง ฯลฯ ทั้งหมดนี้อาจได้โดยบุคคลในชุมชนมอบให้ หามาให้ ชื้อมาให้ นักเรียนช่วยกันหามามอบให้กับโรงเรียน เพื่อใช้เกี่ยวกับการเรียน การสอน

5. การร่วมในกิจกรรมพิเศษของโรงเรียน เช่น เชิญบุคคลภายนอกมา ช่วยจัดงานรื่นเริงของโรงเรียน ร่วมพิธีแจกประกาศนียบัตร งานไหว้ครู งาน นิทรรศการ งานประชุมทางด้านอาชีพ งานแสดงละครและดนตรี และงาน สโมสรอื่น ๆ ตามสมควร ฉะนั้นทำให้ชุมชนเข้ามาในโรงเรียนได้ดีพอสมควร

6. จัดตั้งสมาคมครู-ผู้ปกครอง เพื่อสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีโอกาสเข้ามา รู้เห็นและร่วมมือช่วยเหลือทางการศึกษาแก่โรงเรียนและแก่ส่วนรวมให้ได้ผลดี ยิ่งขึ้น นอกจากจะเชิญผู้ปกครองแล้ว โรงเรียนอาจเชิญผู้บริหารการศึกษาระดับ อื่น ๆ เช่น ศึกษาธิการ หัวหน้ากอง หัวหน้าแผนกที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา หรือ ผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด นายอำเภอ ฯลฯ มาเป็นสมาชิกของสมาคมด้วย ก็ได้ หรือจะเชิญบุคคลอื่น ๆ ที่สมาคมเห็นสมควรเป็นสมาชิกอีกก็ย่อมทำได้

7. จัดประชุมทางด้านอาชีพ โรงเรียนเชิญผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพ ด้านต่าง ๆ ให้มาพบปะนักเรียน และให้นักเรียนได้มีโอกาสร่วมในการอภิปราย ด้วย เพื่อให้ครูนักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพที่สนใจ หรือเป็นแนวทางใน การเลือกอาชีพในอนาคต (วิทยาลัยครูนครปฐม, 2517)

การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ได้เข้าใจวิธีการ จุดหมายและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อให้ชุมชนได้มีโอกาสเข้าร่วมปฏิบัติให้ความช่วยเหลือในกิจกรรมให้บรรลุผลสำเร็จ ได้มีการศึกษาวิจัยในสาระดังกล่าว สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ยิ่ง ทศน์แก้ว (2533) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาที่จัดมากที่สุด คือกิจกรรมวันสำคัญ รองลงมาคือกิจกรรมคณะกรรมการนักเรียน และการใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ส่วนกิจกรรมที่โรงเรียนจัดน้อยที่สุดคือกิจกรรมชุมนุมต่าง ๆ

2. การดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ พบว่า วิธีดำเนินการที่โรงเรียนส่วนมากใช้ คือ การแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม และการให้กลุ่มร่วมกันวางแผนการปฏิบัติงาน

3. ปัญหาที่พบในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุดทุกเรื่อง

Johnson (1987) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กิจกรรมการสอนเพื่อสร้างภาวะผู้นำนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท : โดย การรับรู้ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักเรียนระหว่างปี 1975 จุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างภาวะผู้นำของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา และการคาดคะเนการจัดกิจกรรมต่อไปในอนาคต ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารส่วนมากเห็นว่าควรมีการเปลี่ยนแปลงการจัดกิจกรรม ควรมีการพัฒนาบุคคล พัฒนาหลักสูตร วิธีการสอนและตารางการจัดกิจกรรม การวัดผล ประเมินผล และมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างภาวะผู้นำของนักเรียน

สรุปได้ว่าการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนนั้น นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ชุมชนเข้าใจโรงเรียนได้ดียิ่งขึ้น กิจกรรมที่ชุมชนเข้าร่วมปฏิบัติมากได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวกับวันสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนา ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ในความสามารถที่โรงเรียนยอมรับ ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน

#### การวางแผนกำหนดนโยบาย ทิศทาง และเป้าหมายของโรงเรียนโดยชุมชน

การให้นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนของตน โรงเรียนอาจใช้วิธีการทั้งสองคือการนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน โดยการเชิญบุคลากรและนำสิ่งของต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน หรือนักเรียนเข้าสู่ชุมชน ให้ชุมชนเป็นสถานที่ศึกษาความเป็นจริง ชีวิตจริง และปัญหาจริง ๆ ของชุมชนในบางโอกาสที่เห็นสมควรโรงเรียนอาจใช้ทั้งสองวิธีร่วมกันก็ได้

ดารา ทีปะปาล (2521) กล่าวว่าปัจจุบันชุมชนมีความสนใจให้การสนับสนุนโรงเรียนมากขึ้น โดยเข้าร่วมรับผิดชอบในการให้บริการทางวิชาการ วิชาชีพ ซึ่งชุมชนจะมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางความต้องการของตนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น บุคลากรในชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถในสาขาวิชาต่าง ๆ ควรมีการดำเนินการจัดโครงการฝึกอบรมเผยแพร่ความรู้ ทั้งทางวิชาการ วิชาชีพ โดยสร้างหลักสูตรระยะสั้น สรรหาวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้แก่ผู้รับการศึกษาในโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้สูงขึ้น

การวางแผนกำหนดนโยบาย ทิศทาง และเป้าหมายของโรงเรียน โดยชุมชน เพื่อให้โรงเรียนได้ทราบถึงแนวทางความต้องการของชุมชน ในการจัดการศึกษาว่าชุมชนต้องการที่จะศึกษาเรื่องอะไรในชุมชน และสามารถนำมาซึ่งแผนวางแผนร่วมกับโรงเรียนนั้น ได้มีการศึกษาวิจัยในสาระดังกล่าว สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้



เปลี่ยน ศิริรังสรรค์กุล (2526) ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก" ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาและครู เกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ด้านให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนในการกำหนดแนวทางพัฒนา และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น บทบาทด้านแสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือจากประชาชน หน่วยงาน และส่วนราชการเพื่อพัฒนาโรงเรียน และบทบาทด้านเสนอแนะและประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หน่วยงานและส่วนราชการ เพื่อให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่ชุมชน หน่วยงานส่วนราชการและการพัฒนาท้องถิ่น พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามคาดหวังให้คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาปฏิบัติอยู่ในระดับควรปฏิบัติมากทุกบทบาท และเห็นว่าการปฏิบัติจริงของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับน้อยทุกบทบาท และในด้านปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีความถี่สูง และรองลงมา คือกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษามีความรู้ในระดับต่ำและขาดความรู้เรื่องหลักสูตรใหม่ ประชาชนส่วนมากยากจนจึงช่วยเหลือโรงเรียนได้น้อย กรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มุ่งประกอบอาชีพของตนเองจึงปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่เต็มที่

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2527) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รายงานการวิจัยและประเมินผลประสิทธิภาพของการประถมศึกษา" ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและทัศนคติของชุมชนต่อโรงเรียน พบว่า

1. ความร่วมมือที่ชุมชนมีต่อโรงเรียน ในด้านความช่วยเหลือเกี่ยวกับทุนเล่าเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน เสื้อผ้า อาหารกลางวัน สิ่งก่อสร้างและวัสดุก่อสร้างต่าง ๆ รวม 6 รายการ เมื่อพิจารณารวมทั้งประเทศ พบว่า ความร่วมมือในด้านนี้ยังมีน้อย โรงเรียนได้รับความร่วมมือไม่ถึงร้อยละ 50 แต่ทั้งนี้



ชุมชนในอำเภออื่น ๆ ให้ความร่วมมือดีกว่าชุมชนที่อยู่ในอำเภอตัวเมือง

2. การตัดสินใจร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่าโดยส่วนรวมของประเภทแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในด้านการตัดสินใจร่วมกันมีค่าสูงกว่าความสัมพันธ์ด้านอื่น แสดงว่าโรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจของโรงเรียนมาก ส่วนใหญ่ชุมชนที่อยู่ในอำเภอเมืองมีส่วนร่วมในเรื่องนี้น้อยกว่าชุมชนที่อยู่ในอำเภออื่น ๆ

3. การมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่ชุมชนของโรงเรียน ได้แก่ ในด้านบริการห้องสมุด การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ ให้ยืมสถานที่ของโรงเรียนจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ

4. ทศนคติของชุมชนต่อโรงเรียน เช่น ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การสอนที่ทางโรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน การจัดประชุมผู้ปกครอง สวัสดิการของโรงเรียน การเรียนการสอนของครู ในระดับประเทศปรากฏว่า ชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนทุกด้าน และมีความคิดเห็นต่างกันด้วยคือคนที่ เป็นศิษย์เก่า กรรมการโรงเรียน กรรมการศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อโรงเรียนดีกว่าคนที่ไม่มี ความเกี่ยวข้องกับทางโรงเรียน

5. ทศนคติของชุมชนต่อความร่วมมือของชุมชนที่มีต่อโรงเรียนและที่โรงเรียนมีต่อชุมชน ปรากฏว่าโดยส่วนรวมของประเทศแล้วทัศนคติของชุมชนที่มีต่อเรื่องนี้เป็นไปในทางบวก นั่นคือถ้าโรงเรียนให้ความร่วมมือกับชุมชนดี ชุมชนก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีด้วย

สรุปได้ว่าการวางแผนกำหนดคนไขบาย ทิศทาง และเป้าหมายของโรงเรียนโดยชุมชนนั้น เป็นการร่วมมือตัดสินใจระหว่างโรงเรียนและชุมชนในด้านบทบาททางการศึกษาชุมชนจะมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อให้ประชาชนที่อยู่ในชุมชน หรือบุคคลในหน่วยงานอื่นที่อยู่ในชุมชนดำเนินการให้ตรงกับความต้องการของชุมชน ให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นอยู่ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างดี

## การให้บริการด้านทรัพยากรแก่โรงเรียน

ชุมชนมีทรัพยากรต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างดี ทั้งในด้านการดำรงชีวิตของบุคคล และการแก้ไขปัญหาของชุมชน ทรัพยากรของชุมชนจึงมีความสำคัญต่อการศึกษา อีกทั้งการใช้ทรัพยากรในชุมชนแทนห้องเรียนเป็นสิ่งสำคัญ ในการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้เจริญงอกงามไปทุก ๆ ด้าน นอกจากนั้นยังเป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ชุมชน เพื่อเป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาตนเองอีกด้วย (วิไล ตั้งจิตสมคิด, 2528)

เนื่องจากเราถือว่าการศึกษา คือการเพิ่มความสามารถและขยายประสบการณ์ของบุคคลให้มีสมรรถภาพ ทักษะที่ดี ตลอดจนสามารถดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสังคมที่ตนดำรงอยู่ เมื่อเป็นดังนี้การเรียนการสอนก็ควรจะเปลี่ยนแนวคิดและหลักการที่จะให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์หลายแบบ หลายวิธี และโดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาควรอย่างยิ่งที่จะต้องเน้นประสบการณ์เกี่ยวกับชุมชนของตน และจะเป็นการฉลาดยิ่งที่สามารถจัดประสบการณ์ตรงอันเป็นทางแห่งการเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้นเพราะใกล้ตัวเด็ก นอกจากประสบการณ์ที่เด็กได้รับแล้วยังเป็นผลพลอยได้จากประชาชนผู้ปกครองได้ให้ความสนใจ ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานในโรงเรียนมากยิ่งขึ้น ครูอาจเลือกใช้ชุมชนเป็นเสมือนแหล่งวิชาได้ดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญหรือช่างของในอาชีพเฉพาะอย่างมาให้ความรู้และแนะนำเด็ก
2. ผู้ปกครองของเด็กอาจให้ความช่วยเหลือในการเป็นวิทยากรในบางเรื่อง
3. สมาชิกสภาอาจให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประชุมสภา ร่างกฎหมายหรือประสบการณ์ด้านอื่น ๆ
4. โรงงานอุตสาหกรรมเป็นที่ชมเพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน การผลิต

5. ตำราวิจัยราชการให้ความรู้ด้านการจราจร การปกครองและอื่น ๆ

6. คณะกรรมการสภาตำบล หรือท้องถิ่นอาจให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานในท้องถิ่น

7. ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พืช สัตว์ป่า ดิน หิน แม่น้ำ แร่

8. ทรัพยากรที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดแต่ง เช่น บ้านเรือน อาคาร สนามบิน สถานีดับเพลิง

9. การศึกษานอกสถานที่ที่จะให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

10. คณะกรรมการสภาการศึกษาอาจเป็นวิทยากรได้ดีในบางเรื่องเกี่ยวกับงานหรืออาชีพของตน (บันลือ พฤษะวัน, 2525)

หวน พิณพิพันธ์ (2529) และกิติมา ปรีดีฉิลก (2532) ได้เสนอแนวคิดที่สอดคล้องกันว่าชุมชนมีทรัพยากรอยู่มากมายทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรประเภทสถาบันต่าง ๆ และทรัพยากรประเภทวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน เช่น เชิญบุคลากรในชุมชนมาเป็นวิทยากร หรือให้ความรู้แก่นักเรียนพานักเรียนไปศึกษาทรัพยากรในชุมชน และให้นักเรียนศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อช่วยกันอนุรักษ์ไว้ นอกจากนี้โรงเรียนอาจขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากชุมชนในด้านการเงิน วัสดุหรือผลผลิตทางการเกษตร แรงงาน ค่าปรึกษาหารือ หรือความคิดเห็นในการปรับปรุงโรงเรียน

สุนน อมรวิวัฒน์ (2524) ได้ให้แนวคิดว่าการใช้สิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นสื่อและแหล่งวิทยากรที่สำคัญ เป็นอีกแนวความคิดหนึ่งที่จะทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดการศึกษา จึงต้องคิดถึงการช่วยให้ครูรุ่นใหม่ได้สามารถสอนศิษย์ได้ลึกซึ้งทันสมัย ลงความเป็นไปในวิธีการที่ปรับเปลี่ยนได้ดังนี้ คือการรวบรวมและอนุรักษ์ชุมชนปัญญาไทย การประยุกต์วิธีสอนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตไทย และการนำหลักพุทธศาสตร์มาใช้ในกระบวนการพัฒนาปัญญา

การให้บริการด้านทรัพยากรแก่โรงเรียนซึ่งเป็นแหล่งในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน และยังเป็นแหล่งเงินทุนในด้านกาให้ความอนุเคราะห์ทางการศึกษา ดังนั้น โรงเรียนจึงจำเป็นต้องอาศัยบริการทรัพยากรจากชุมชนที่อาศัยอยู่มาช่วยเหลือโรงเรียน เพื่อพัฒนาโรงเรียนไปสู่เป้าหมายที่จะเป็นความสำเร็จของลูกหลานที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น ได้มีการศึกษาวิจัยในสาระดังกล่าว สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

จิระ สิทธิ (2519) ได้ทำการศึกษางานบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 12 การวิจัยส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า โรงเรียนปฏิบัติงานด้านนี้อยู่ในระดับน้อยมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ คือ โรงเรียนไม่ได้เชิญผู้ปกครองมาประชุมชี้แจงเกี่ยวกับกิจการของโรงเรียนบ่อยครั้งนัก ครูไม่ได้มีโอกาสพบกับผู้ปกครอง เพื่อให้คำแนะนำต่าง ๆ เกี่ยวกับนักเรียน โรงเรียนไม่ได้นำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน ทั้งไม่ได้เชิญบุคคลภายนอกมาเป็นวิทยากรแก่นักเรียนตามโอกาส ไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนตามความจำเป็น โรงเรียนยังขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อชุมชนอีกมาก ทั้งยังขาดการประชาสัมพันธ์อีกด้วย

ประจวบ ต่อตระกูล (2519) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ตามทัศนคติของครูและประชาชน" พบว่าการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ยังปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ และเรื่องที่คณะครูและประชาชนให้ความเห็นตรงกันคือ เรื่องการเชิญบุคคลในท้องถิ่นมาให้ความรู้ในบางเรื่องแก่นักเรียน การจัดให้มีสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียน



กล่าวโดยสรุปว่า การใช้ทรัพยากรของชุมชนและการใช้ชุมชนเป็นห้องเรียนในการเรียนรู้เป็นการเสริมสร้างพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนักเรียนจะได้ประโยชน์แล้วชุมชนยังเข้าใจโรงเรียน ชุมชนมีโอกาสเรียนสิ่งต่าง ๆ ไปด้วย เป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาตนเองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของโรงเรียนต่อชุมชน การเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนจึงมีความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน พัฒนาชุมชนและสร้างความร่วมมืออันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

### ปัญหาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น บางครั้งก็มีอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น บางโรงเรียนมีมาก บางโรงเรียนมีน้อย ข้อมแล้วแต่สภาพแวดล้อมของแต่ละโรงเรียนและชุมชน ถึงแม้ว่าโรงเรียนจะมีผู้บริหารที่มีความรู้ดี ความสามารถสูง ในการปฏิบัติงานทุกอย่างก็ย่อมจะต้องพบกับปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ได้เสมอ ปัญหาหรืออุปสรรคนั้น ๆ อาจมาจากผู้บริหารจากเพื่อนร่วมงาน จากผู้ใต้บังคับบัญชา หรือมาจากประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาที่มักเกิดขึ้นจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีดังนี้

1. โรงเรียนขาดบุคลากร ได้แก่ ครู ครูที่สอนแต่ละโรงเรียนมีไม่มากนัก บางโรงเรียนมีพอกับจำนวนห้อง บางโรงเรียนมีไม่พอกับจำนวนห้อง ครูและครูใหญ่จึงต้องทำการสอนหนัก เมื่อเลิกเรียนก็ต้องรีบกลับบ้านไปพักผ่อน ไม่มีเวลาออกไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครอง หรือไปสนทนากับผู้ปกครองได้

2. ในการประชุมผู้ปกครอง โรงเรียนจะขอความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จากผู้ปกครองเป็นประจำ จึงทำให้ผู้ปกครองเกิดความไม่พอใจในการเข้าร่วมประชุมที่จะต้องให้ความช่วยเหลือโรงเรียนตลอดเวลา จึงส่งผลให้ผู้ปกครองไม่เข้าร่วมประชุมในครั้งต่อไป



3. โรงเรียนขาดความร่วมมือจากชุมชน ปัญหาข้อนี้มีสาเหตุหลายอย่าง ประการแรกก็คือ ชุมชนไม่เห็นความสำคัญของการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไม่รู้จักมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ คิดแต่ว่าโรงเรียนเท่านั้นที่มีหน้าที่อบรมสั่งสอนบุตรหลานของตน เมื่อบุตรหลานได้เข้าเรียนแล้วตนหมดหน้าที่อบรมสั่งสอน ถือว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียนผู้เดียว เด็กทำผิดแทนที่ผู้ปกครองจะช่วยว่ากล่าวตักเตือนกลับถือว่าครูอาจารย์ไม่อบรมสั่งสอน

4. โรงเรียนขาดเงินอุดหนุน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน บางครั้งต้องใช้เงินลงทุนซื้อวัสดุ อุปกรณ์ เช่นการออกวารสาร การจัดงานต่าง ๆ แต่โรงเรียนมีรายได้น้อย บางโรงเรียนไม่มีรายได้เลย จึงไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์วิเศษนี้ได้

5. ฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนไม่เอื้ออำนวย ประชาชนบางท้องถิ่นมีรายได้น้อยหรือหาเข้ากินค่า ถ้าหยุดประกอบอาชีพไปร่วมประชุม รายได้ที่ทำอยู่ก็จะขาดไปเดือดร้อนทางครอบครัว โอกาสที่จะร่วมสนับสนุนและช่วยเหลือโรงเรียนจึงไม่มี (สุวัฒน์ มุทขเมธา, 2524)

ชนัด ชุ่มจิต (2528) กล่าวว่าปัญหาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีดังนี้

#### 1. ปัญหาที่มีสาเหตุมาจากโรงเรียน จำแนกได้ดังนี้

1.1 การประชาสัมพันธ์ไม่ดี ทำให้ประชาชนไม่สนใจในการดำเนินงานของโรงเรียน

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างครูอาจารย์กับประชาชนมีน้อย เพราะครู อาจารย์บางคนอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน

1.3 ผู้บริหารและคณะครู อาจารย์ทำตนไม่เป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธาจากประชาชน

1.4 คณะครู อาจารย์ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน อาจเป็น เพราะรายได้ต่ำไม่ได้รับความยุติธรรมหรือความปลอดภัยในการทำงาน

- 1.5 ชาดวัสดุอุปกรณ์และปัจจัยเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
- 1.6 โรงเรียนไม่รู้จักใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่
2. ปัญหาที่มีสาเหตุมาจากชุมชน จำแนกได้ดังนี้
  - 2.1 ประชาชนไม่ค่อยเห็นคุณค่าของการศึกษาเพราะขาดความรู้ ความเข้าใจ
  - 2.2 ประชาชนมีความเห็นว่าการศึกษาเป็นเรื่องของทางราชการ ตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง
  - 2.3 ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นบางอย่างเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
  - 2.4 สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ โรงเรียนเป็นแหล่งเสื่อมโทรม ประชาชนมีวเมาในอบายมุข โรงเรียนจึงไม่ออกให้ความสัมพันธ์ด้วย
3. ปัญหาที่มีสาเหตุมาจากระเบียบข้อบังคับและระบบการบริหารราชการ จำแนกได้ดังนี้
  - 3.1 ระบบและระเบียบทางราชการไม่สนองความต้องการของประชาชน และมีกระบวนการซับซ้อน
  - 3.2 ทางราชการหน่วยเหนือควบคุมการบริหารงานของโรงเรียนมากเกินไปประชาชนจึงลดความสนใจในโรงเรียนลง
  - 3.3 ฝ่ายบริหารทำตัวเป็นผู้มีศักดิ์ศรีเหนือประชาชน ทำให้เข้ากันไม่ได้
  - 3.4 ผู้บริหารระดับท้องถิ่นไม่ค่อยเข้าใจระบบการศึกษา จึงขาดการสนับสนุน

เมื่อก้าวโดยสรุปแล้วปัญหาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น สามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเด็นใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ปัญหาที่มีสาเหตุมาจากโรงเรียน
2. ปัญหาที่มีสาเหตุมาจากชุมชน
3. ปัญหาที่มีสาเหตุมาจากระเบียบข้อบังคับและระบบการบริหารราชการ

เท่าที่กล่าวมานี้เป็นเพียงปัญหาและอุปสรรคบางอย่างเท่านั้น ซึ่งยังมีอีกมากมาย เช่น การคมนาคมไม่สะดวก สื่อมวลชนมีไม่เพียงพอ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้โรงเรียนจะต้องศึกษาข้อมูลต่าง ๆ และหาทางแก้ไข เพื่อโรงเรียนและชุมชนจะได้มีความสัมพันธ์อันราบรื่นเป็นอย่างดี

สรุป การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนประถมศึกษา กับชุมชน เป็นความสัมพันธ์ที่เป็นกระบวนการสองทาง คือโรงเรียนและชุมชนเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับซึ่งกันและกัน การดำเนินงานจึงต้องพึ่งพาอาศัยกันเสมอ ไม่สามารถแบ่งแยกกัน เพื่อให้เกิดความสำเร็จต่องานโรงเรียน และเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ดังนั้น โรงเรียนประถมศึกษาจึงต้องศึกษาเกี่ยวกับชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ในทุก ๆ ด้าน ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของชุมชนให้ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลดียิ่งขึ้นต่อไป

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย